

งานควบคุมโรคติดต่อ

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ



งานควบคุมโรคติดต่อ เป็นหน่วยงานร่วมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ที่ดำเนินงานศึกษา ค้นคว้าวิจัย สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการแพร่ระบาดและการกำจัดโรคเท้าช้าง ซึ่งพื้นที่พรุเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของยุงพาหะ ตลอดจนทำการศึกษาวิจัย เพื่อนำผลมาใช้เป็นแบบอย่างในการควบคุมโรคในพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งให้บริการด้านสาธารณสุขโรคติดต่อที่จำเป็นแก่ประชาชน

บุคลากร

บุคลากรของงานควบคุมโรคติดต่อ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ เป็นบุคลากรในสังกัดของกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งสิ้น ๑๙ ราย ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน ดังนี้

บุคลากร	เพศ		รวม	หมายเหตุ
	ชาย	หญิง		
ข้าราชการ	-	๔	๔	
พนักงานราชการ	๕	๖	๑๑	
ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือน	๒	๒	๔	
รวม			๑๙	



โครงการกำจัดโรคเท้าช้าง

โครงการกำจัดโรคเท้าช้าง เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๔ โดยมี ๓ มาตรการหลัก คือ

๑) การจ่ายยารักษาโรคเท้าช้างแบบกลุ่มแก่ประชาชนทุกรายยกเว้นเด็กอายุต่ำกว่า ๒ ปี หญิงมีครรภ์และผู้ป่วยโรคเรื้อรัง

๒) การจ่ายยารักษาผู้ป่วยเฉพาะรายที่ตรวจพบเชื้อพยาธิโรคเท้าช้างจากการสำรวจค้นหาผู้ป่วยใหม่โดยเจาะโลหิตประชาชนทุกรายในพื้นที่แพร่โรคเท้าช้าง

๓) การควบคุมรังโรคในสัตว์เลี้ยง (แมว) ด้วยวิธีเจาะโลหิตและฉีดยาแมวทุกตัวในชุมชนเพื่อตัดวงจรการแพร่เชื้อประเทศไทยจึงได้รับการประกาศ **“กำจัดโรคเท้าช้างหมดจากประเทศ”** เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๖๐ ซึ่งภายหลังการประกาศกำจัดโรคเท้าช้างองค์การอนามัยโลก ได้มีมาตรการหลัก ๒ มาตรการ คือ

๑) การเฝ้าระวังการกลับมาระบาดของโรคเท้าช้าง โดยดำเนินการเจาะโลหิตประชาชนในพื้นที่กลุ่มเสี่ยงอายุตั้งแต่ ๒ ปีขึ้นไปให้ครอบคลุม ร้อยละ ๑๐๐ จากการสุ่ม ๑๐% ของหมู่บ้านแพร่โรคเท้าช้าง โดยจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่แพร่โรคเท้าช้าง ทั้งหมด ๗ อำเภอ ๒๒ ตำบล ๘๗ หมู่บ้าน รวมทั้งดำเนินการเจาะโลหิตแมวตั้งแต่ อายุ ๖ เดือนขึ้นไปในพื้นที่แพร่โรคเท้าช้างพร้อมฉีดยาฆ่าพยาธิโรคเท้าช้างด้วยยา Ivermectin และดำเนินการจับยุงในพื้นที่แพร่โรคเท้าช้างเพื่อตัดวงจรการติดเชื้อและอัตราการแพร่เชื้อของพยาธิโรคเท้าช้างในยุงพาหะ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้สำหรับการวางแผนเฝ้าระวังการควบคุมโรคเท้าช้างไม่ให้กลับมาระบาดซ้ำ

๒) ลดความทรมาณของผู้ปรากฏอาการโรคเท้าช้าง โดยลงเยี่ยมติดตามโดยเฉพาะผู้ป่วยปรากฏอาการต่อมน้ำเหลืองอักเสบและอวัยวะบวมโต ซึ่งในเขตรับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑๒ จังหวัดสงขลา มีจำนวน ๒๔ ราย จังหวัดนราธิวาส ๑๓ ราย จังหวัดปัตตานี ๙ ราย จังหวัดพัทลุง ๒ ราย ดำเนินการดูแลผู้ปรากฏอาการเท้าช้าง เช่น การรักษาความสะอาดขาโต การสวมรองเท้า การยกขาสูง การนวดขาเพื่อให้ระบบน้ำเหลืองไหลเวียน การจัดการแผล



งานโรคเรื้อน

งานควบคุมโรคติดต่อ รับผิดชอบการดำเนินงานโรคเรื้อนใน ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่างประกอบด้วย จังหวัด นราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา พัทลุง สตูลและตรัง ซึ่งจากการดำเนินงานค้นหาคัดกรองในพื้นที่ข้อมูลย้อนหลังตั้งแต่ปี ๒๕๕๘-๒๕๖๑ ใน ๗ จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ยังคงพบผู้ป่วยรายใหม่ทุกปี คือ ๕๖, ๔๖, ๔๒, ๒๓ ราย ตามลำดับ จังหวัดที่ พบผู้ป่วยรายใหม่มากที่สุด คือ จังหวัดนราธิวาส รองลงมา จังหวัดปัตตานี ยะลา สงขลา และตรัง ภายใต้การดำเนินงาน กิจกรรมการค้นหาคัดกรองผู้ป่วยโรคเรื้อนรายใหม่ในชุมชน นิเทศติดตามการดำเนินงาน และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ทั้ง ในโรงเรียน และชุมชน

โรคเรื้อน เป็นโรคติดต่อจากคนสู่คน โดยการ ไอ จาม ผ่านระบบ ทางเดินหายใจ บุคคลที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค คือผู้สัมผัสร่วมบ้าน ผู้สัมผัสที่ อยู่รอบรัศมี ๒๐ เมตรกับบ้านผู้ป่วย และผู้สัมผัสที่ทำกิจกรรมร่วมกัน อาการที่น่าสงสัยว่าเป็นโรคเรื้อน คือ ผิวนั้นมีลักษณะเป็นวงสีซีดจางหรือ แดง แผ่นนูนแดง ผื่นรูปวงแหวน มีอาการชาผิวนั้นแห้ง เหงื่อไม่ออก ไม่คันหรือผิวนั้นเป็นตุ่ม



งานโรคหนองพยาธิ

งานควบคุมโรคติดต่อฯ ดำเนินการสนับสนุนการตรวจ วินิจฉัยโรคหนองพยาธิในเด็กนักเรียน สนับสนุนความรู้ด้านวิชาการโรค หนองพยาธิและเยี่ยมติดตามงานควบคุมโรคหนองพยาธิในโรงเรียน พระราชดำริ เพื่อเน้นการควบคุมการเกิดโรคหนองพยาธิไม่ให้เกิดแพร่ ระบาดในวงกว้าง



ศูนย์การเรียนรู้ฐานสุขภาพพิบูลทองฯ

ศูนย์เรียนรู้สุขภาพพิบูลทองฯ จัดสร้างขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๒ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ ด้านโรคติดต่อมาโดยแมลงและโรคติดต่อประจำถิ่นอื่นๆ และเป็นศูนย์สาธิตเพื่อการศึกษาดูงานของบุคลากร สาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นักเรียนนักศึกษา กลุ่มเกษตรกร ประชาชนทั่วไป ทั้งใน และนอกพื้นที่จังหวัดนราธิวาส



การผลิตสบู่ไพลบ๊องกันยุง



งานควบคุมโรคติดต่อ ได้ดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องพืชสมุนไพรไพล้อย่าง พร้อมสาธิตการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรไพล้อย่าง ให้กับนักเรียน นักศึกษา และ ประชาชนในชุมชนผู้สนใจทั่วไป โดยผลผลิตภัณฑ์ที่จัดทำ ได้แก่ สเปรย์ตะไคร้หอม กันยุง ยาหม่องสมุนไพรกันยุง และครีมทากันยุง ซึ่งใช้สมุนไพรที่มีในชุมชน ต้นทุน ในการผลิตต่ำ เหมาะที่จะทำเพื่อใช้ภายในครัวเรือน



ขั้นตอนการทำผลิตภัณฑ์

สเปรย์ไพล้อย่าง นำขวดเอททิลแอลกอฮอล์ที่เตรียมไว้ ๔๕๐ ซีซี ใส่น้ำมันหอมระเหยตะไคร้หอมเขย่าให้เข้ากัน ผสมสีอาหารเล็กน้อย ใช้ ๑ หยดใส่ลงในขวดเขย่าให้เข้ากัน

ยาหม่องสมุนไพรกันยุง โดยเตรียมพิมเสน เกล็ดสาระแหน่ และการบูร ใส่ในบีกเกอร์ขนาด ๕๐๐ มิลลิลิตร กวนให้ละลายเข้ากันเป็นของเหลว นำขี้ผึ้ง วาสลีน น้ำมันไพลและน้ำมันงา ใส่ในหม้อสเตนเลสตั้งเตาที่เบอร์ ๓ เมื่อละลายดีแล้ว ลดระดับความร้อนไปที่เบอร์ ๑ เติมน้ำมันผสมพิมเสน เกล็ดสาระแหน่และการบูรที่เตรียมไว้คนให้เข้ากัน ตามด้วยน้ำมันยูคาลิปตัส น้ำมันมะกรูด น้ำมันขิง น้ำมันตะไคร้ภูเขา น้ำมันระกำ วาสลีน กวนให้ละลายจนเป็นเนื้อเดียวกันเทใส่ขวด ทิ้งไว้จนกว่าจะแข็งตัวแล้วปิดฝา

ครีมทากันยุง นำผงพีพีบี ผงเอ็มพีบี และน้ำมันพีพีจี ใส่ลงในบีกเกอร์ขนาด ๑๐๐ ซีซี ใช้แท่งแก้วกวนส่วนผสมให้ละลายและใส ตั้งทิ้งไว้ที่อุณหภูมิห้อง นำโซลาเลด และน้ำมันไอพีเอ็มใส่ลงหม้อใช้ไฟอ่อนๆ กวนจนละลายและนำส่วนผสมที่เตรียมไว้มาผสมคนให้เข้ากัน แล้วยกจากเตา เตรียมน้ำอุ่น (๖๐-๗๐°C) ปริมาณ ๓๐๐ ซีซี ในบีกเกอร์ขนาด ๕๐๐ ซีซี ละลายกลีเซอริน โดยค่อยๆ เทน้ำอุ่นจำนวน ๑๐๐ ซีซี ลงไปเทส่วนผสมที่เตรียมไว้แล้วเทน้ำอุ่นที่เหลือจนหมด แล้วตีให้เข้ากันด้วยเครื่องตีไข่ ควบคุมอุณหภูมิอย่าให้เกิน ๕๐ องศาเซลเซียส ค่อยๆ เติมน้ำมันหอมระเหย น้ำมันมะพร้าวที่ละเล็กละน้อย ใส่ผงวานิลินลงในเนื้อครีม กวนให้เข้ากันดีต่อจนส่วนผสมเข้ากันเป็นเนื้อเดียว ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที แล้วบรรจุใส่หลอด



การเฝ้าระวังโรคเท้าช้าง

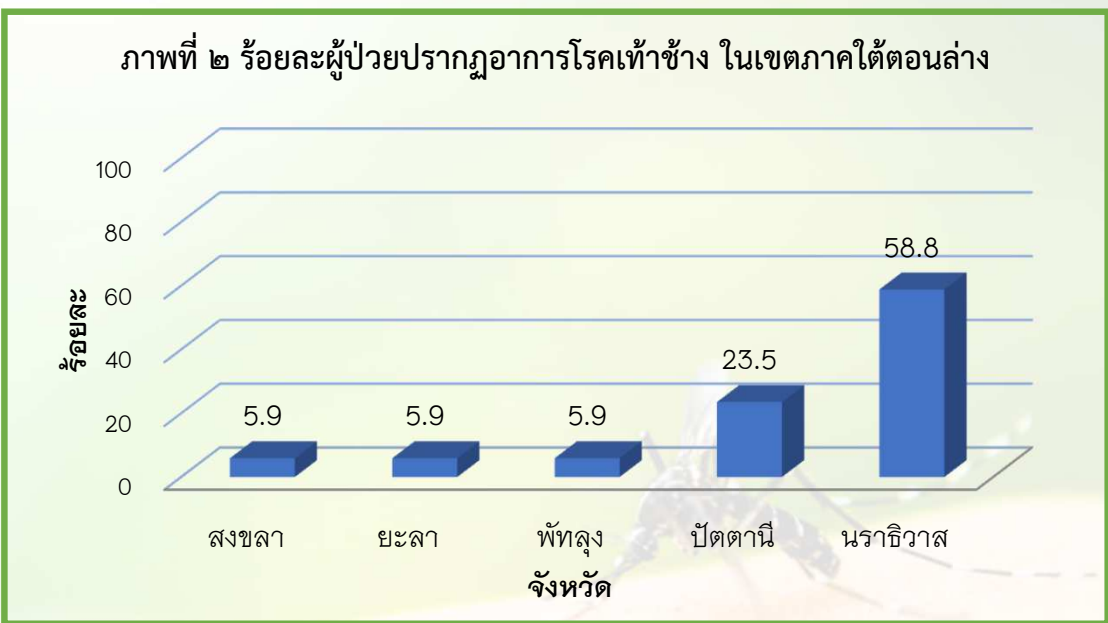
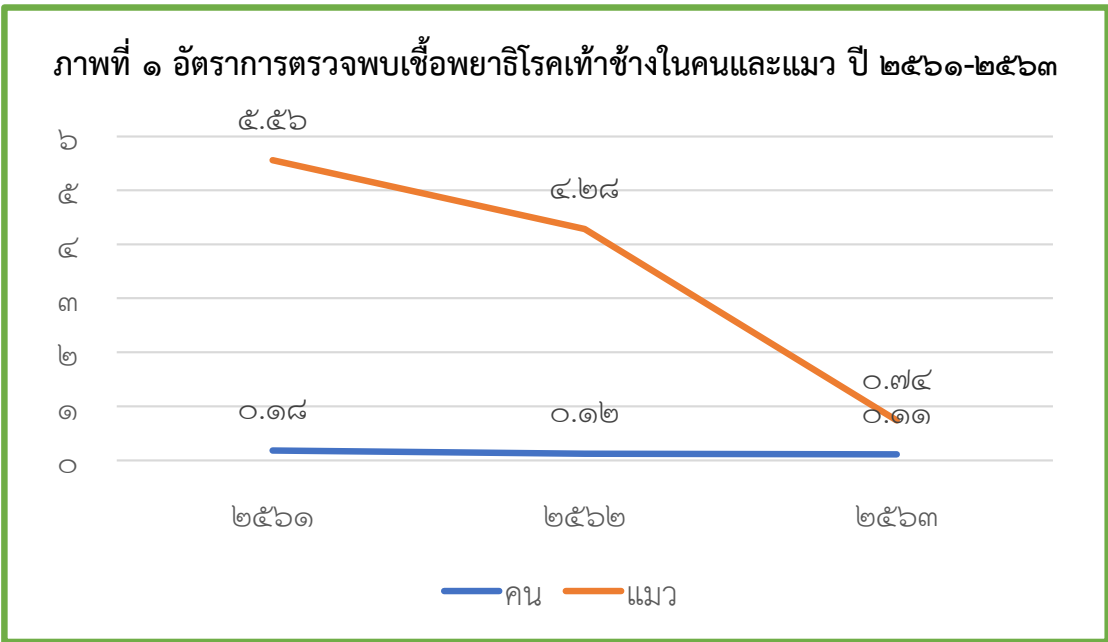
สถานการณ์โรคเท้าช้าง ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๓ มีการเฝ้าระวังทั้งในคน แมว และยุงพาหะ มีแนวโน้มอัตราการตรวจพบเชื้อลดลงอย่างต่อเนื่อง และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกลับมาระบาดของโรคเท้าช้าง จึงต้องรักษาระดับการแพร่โรคเท้าช้างไม่เกินร้อยละ ๑ และผลการดำเนินการที่ผ่านมาไม่เกินเกณฑ์ (ภาพที่ ๑) โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๑) การเจาะโลหิตในคน ในพื้นที่หมู่บ้านรอบพรุโต๊ะแดงจำนวน ๑๐ หมู่บ้าน พบว่า ผู้ป่วยติดเชื้อโรคเท้าช้างจำนวน ๕ ราย อัตราการตรวจพบเชื้อโรคเท้าช้างเท่ากับ ๐.๑๑

๒) การเจาะโลหิตในแมว ในพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคเท้าช้างจำนวน ๘ หมู่บ้าน พบแมวมีเชื้อจำนวน ๓ ตัว อัตราการตรวจพบเชื้อโรคเท้าช้างเท่ากับ ๐.๓๗

๓) เฝ้าระวังยุงพาหะ เป้าหมายจำนวน ๑ หมู่บ้าน ๑ อำเภอ ๑ จังหวัด พบว่า ยุงพาหะนำโรคเท้าช้างอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และไม่พบเชื้อพยาธิระยะติดต่อในยุง

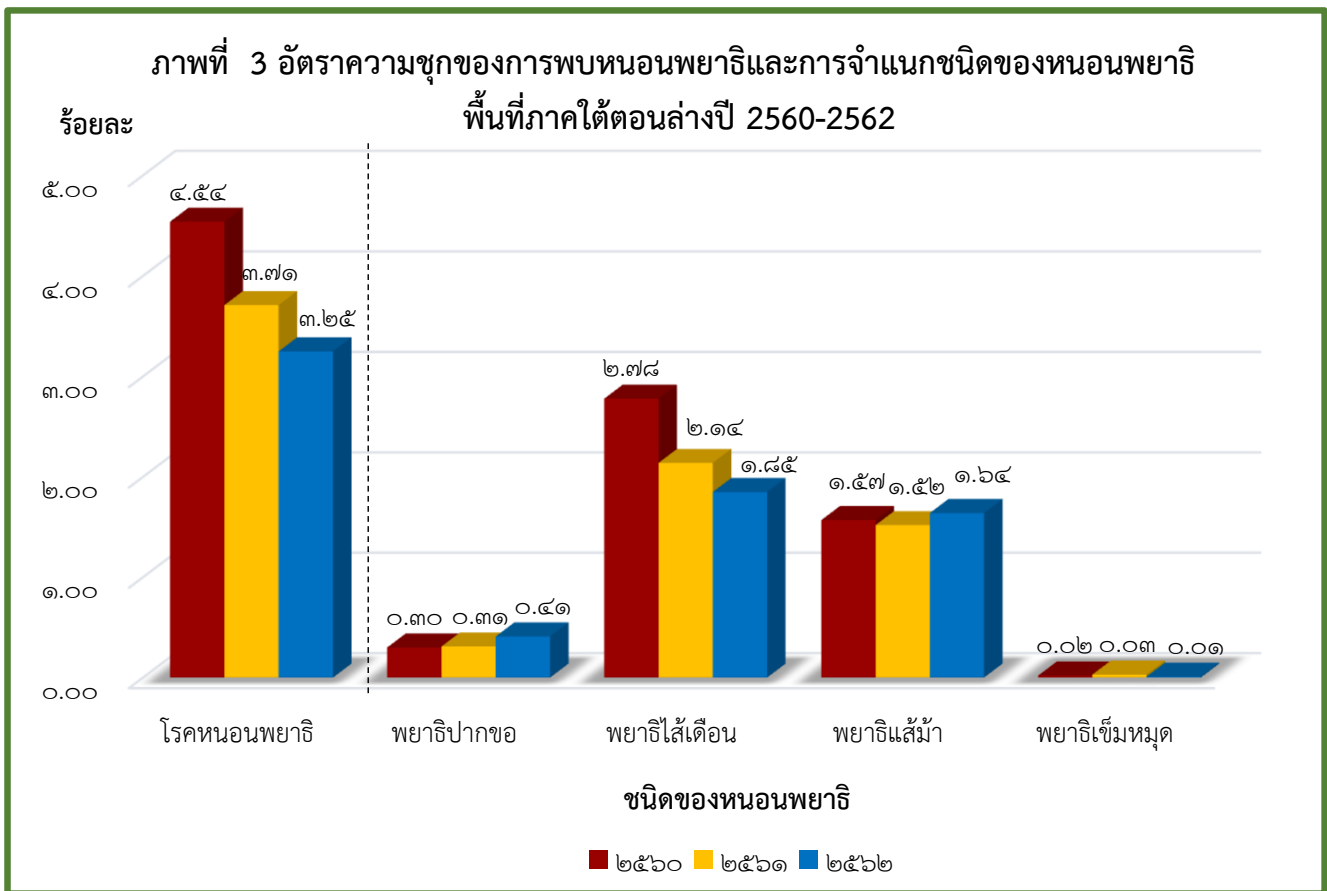
๔) นิเทศติดตามการดำเนินงาน และผู้ป่วยปรากฏอาการจากภาวะโรคเท้าช้าง จำนวน ๕ จังหวัด (นราธิวาส, ยะลา, ปัตตานี, พัทลุง, สงขลา) เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้ และสร้างเครือข่ายให้มีการดูแลผู้ป่วยปรากฏอาการเท้าช้างในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ ๒)



ควบคุมโรคหนองพยาธิ

ดำเนินการตรวจหาหนองพยาธิในเด็กนักเรียนตามโครงการพระราชดำริฯ เสร็จสิ้นแล้ว จำนวน ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพัทลุง จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล สำหรับจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส อยู่ระหว่างการดำเนินการ เนื่องจากมีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ส่งผลให้โรงเรียนหยุดการเรียนการสอน และเปิดภาคเรียนในเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๓ จึงทำให้การดำเนินงานล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้

อัตราความชุกของหนองพยาธิในเด็กนักเรียนตามโครงการพระราชดำริฯ พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๒ พบอัตราความชุก ร้อยละ ๔.๕๔, ๓.๗๑, และ ๓.๒๕ ตามลำดับ โดยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อจำแนกชนิดของหนองพยาธิ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นพยาธิไส้เดือน (ภาพที่ ๓)



โครงการฝึกอบรมให้ความรู้กับอสม.

ดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้กับอสม. ภายใต้หลักสูตร “การค้นหาคัดกรองผู้ป่วยโรคเรื้อนโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและประชาชนในจังหวัดนราธิวาส” จำนวน ๒ อำเภอ (อำเภอเมืองนราธิวาสและอำเภอดากใบ) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย อำเภอละ ๕๐ คน รวมทั้งหมดจำนวน ๑๐๐ คน เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องโรคเรื้อนและโรคเท้าช้าง ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนด้วยตนเอง สามารถส่งต่อ และคัดกรองผู้ที่มีอาการสงสัย เข้าสู่ระบบการรักษา ได้เร็วขึ้น ลดการแพร่เชื้อในชุมชน และความลดความพิการ

